

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

Міжнародний аграрний бізнес

Тема 4.

Аграрна політика країн світу в регулюванні агробізнесу та продовольча безпека

Діброва А.Д. - д.е.н., професор
Герасименко Н.А. – к.е.н., доцент

Зміст

- 4.1 Деякі ключові аспекти стану продовольчої безпеки в світі.**
- 4.2 Організаційні форми інтеграції аграрного бізнесу.**
- 4.3 Основні принципи агробізнесу та умови щодо його регулювання.**
- 4.4 Аграрна політика в окремих розвинутих країнах**

Продовольча безпека (І)

це чітко функціонуюча система, яка забезпечує всі прошарки населення продовольством за прийнятими фізіологічними нормами за рахунок власного виробництва та необхідного рівня імпорту тих продуктів, для виробництва яких відсутні внутрішні умови.

Аспекти стану продовольчої безпеки (І)

- **Доступ до харчових ресурсів.** У багатьох країнах розвинутого світу існує висока доступність до харчових ресурсів для населення. Однак в деяких регіонах, зокрема в країнах Африки та Південної Азії, існують проблеми з недостатнім доступом до достатньої кількості харчів.
- **Постійні та нові виклики.** Зміна клімату, недостатність води, втрата родючості ґрунтів і екологічні проблеми можуть впливати на виробництво харчових продуктів та стан продовольчої безпеки.
- **Економічні аспекти.** Економічні труднощі можуть впливати на доступність та вартість харчів, що впливає на продовольчу безпеку.
- **Глобальна торгівля.** Світова торгівля харчовими продуктами грає важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Однак геополітичні та торговельні конфлікти можуть впливати на постачання та доступність харчів.
- **Розвиток сільського господарства та впровадження нових технологій** можуть поліпшувати продуктивність та забезпечувати збільшення обсягу продовольства на внутрішньому та міжнародному ринках.
- **Програми та ініціативи.** Існують численні національні та міжнародні програми та ініціативи, спрямовані на поліпшення стану продовольчої безпеки, такі як програми розвитку, гуманітарні допомоги та інші заходи

Форми співпраці в агробізнесі (II)

- **Кооперація:** Група фермерів об'єднується для спільної закупівлі сировини, обробки та збуту продукції. Це дозволяє зменшити витрати та отримати кращий доступ до ринків.
- **Вертикальна інтеграція:** Об'єднання виробників сировини та підприємств, що займаються її переробкою, для оптимізації виробничих процесів та зниження витрат.
- **Горизонтальна інтеграція:** Об'єднання конкуруючих фермерських господарств чи підприємств: Може бути спрямовано на об'єднання сил для конкурентного ринкового позиціонування та спільних ініціатив.
- **Формування агрохолдингів:** Об'єднання різноманітних галузей сільського господарства під єдиною управлінською структурою.
- **Спільні підприємства:** Це може бути національні чи міжнародні партнерства, спрямовані на спільний розвиток нових технологій, об'єднання ринкових можливостей тощо.
- **Формування об'єднань аграрних виробників:** Групи фермерів чи агропідприємств об'єднують свої зусилля для представлення спільних інтересів перед урядом, ринками та іншими зацікавленими сторонами (аграрні асоціації чи об'єднання).
- **Фінансова інтеграція:** Створення спільних фінансових інструментів та пулів ресурсів для забезпечення фінансової стабільності та підтримки агробізнесу.

Аграрний бізнес (III)

Аграрний бізнес – це особлива підсистема економічних взаємовідносин, що склалася в аграрному секторі розвинених країн внаслідок злиття аграрного, промислового і торгового капіталу у процесі поглиблення інтеграційних зв'язків між сільським господарством та промисловістю (вертикальної інтеграції).

Виникнення концепції "аграрного бізнесу" припадає на кінець 50-х років минулого століття в країнах Західної Європи та США.

Концепція була *розроблена* в працях американських дослідників Дж. Девіса і Р. Голдберга.

Основні принципи і аспекти агробізнесу (III)

1. *Виробництво сільськогосподарської продукції;*
2. *Обробка сільськогосподарської продукції;*
3. *Збут сільськогосподарської продукції;*
4. *Постачання на ринок;*
5. *Фінансовий менеджмент;*
6. *Аграрна політика і законодавство;*
7. *Співпраця та партнерство;*
8. *Стійкий розвиток.*

Основні напрямки регулювання агробізнесу (III)

- 1. Підтримка аграрного сектору.** Уряди встановлюють політику для сільськогосподарського сектору, яка може включати в себе субсидії, кредити для фермерів, гранти, програми страхування врожаю, та інші заходи, спрямовані на підтримку стійкості сільськогосподарських підприємств, розвитку інфраструктури тощо.
- 2. Стандарти якості та безпеки.** Держава, або декілька держав встановлюють стандарти для якості та безпеки сільськогосподарської продукції. Це може включати в себе вимоги до використання пестицидів, гербіцидів, антибіотиків у тваринництві, а також контроль за якістю продуктів на ринку (Світова організація торгівлі).
- 3. Екологічна політика.** Регулювання в галузі агробізнесу також може включати заходи для забезпечення екологічної стійкості. Це стосується перш за все впровадження екологічно чистих методів сільськогосподарського виробництва, відновлення ґрунтів, збереження природних ресурсів та зменшення негативного впливу сільськогосподарської діяльності на навколишнє середовище.
- 4. Навчання та дослідження.** Розвиток науки та технологій в аграрній сфері може підтримуватися через наукові дослідження та навчання фахівців. Державні програми сприяють впровадженню нових технологій для підвищення продуктивності та стійкості.
- 5. Тарифи та торгівля.** Участь у міжнародних торгових угодах також впливає на розвиток агробізнесу, включаючи експорт та імпорт його продукції. Країни регулюють тарифи на сільськогосподарську продукцію та ведуть переговори на міжнародному рівні для захисту власних ринків чи для сприяння експорту власної продукції. Також можуть встановлювати цільові ціни на деякі продовольчі товари або вживати інші заходи для стабілізації цін та підтримки рівня доходу виробників цієї продукції.
- 6. Сприяння розвитку сільських територій.** Регулювання агробізнесу може включати заходи для забезпечення рівномірного розвитку сільських територій, включаючи інфраструктуру, освіту та охорону здоров'я.
- 7. Регулювання власності та використання** сільськогосподарської землі, а також доступу до водних ресурсів.

Умови формування ефективної системи управління розвитком бізнесу (III)

- *забезпечення адекватності й пропорційності* формування та розвитку ресурсів суб'єкта господарювання;
- *обов'язковість здійснення* науково-технічних, інноваційних, інвестиційних, маркетингових процесів;
- *орієнтація бізнесу на міжнародне співробітництво* у вигляді застосування сучасних форм міжнародного бізнесу: імпорт, експорт, проекти «під ключ», ліцензування, франчайзинг, контракти на управління та іноземні інвестиції (прямі іноземні інвестиції, портфельні іноземні інвестиції, створення транснаціональних корпорацій, спільне підприємництво у вигляді спільних підприємств, багатонаціональних або мультинаціональних компаній) тощо.

Формування аграрної політики (IV)

Аграрна політика багатьох країн світу спрямована на:

- збільшення виробництва
- нарощування експорту,
- стимулювання розвитку виробництва
- зростання добробуту населення,
- підвищення якості життя,
- функціонування ринкової конкуренції,
- захист права громадян і підприємств,
- сприяння господарюючим суб'єктам у адаптації до змін ринкової кон'юнктури,
- створення сприятливих умови для активізації їх виробничої діяльності,
- тощо

Інструменти аграрної політики:

- Запровадження дієвих механізмів бюджетної підтримки учасників аграрного бізнесу (субсидії, виплати, компенсації, ціни, кредити та відсотки, мита, податки, тощо);
- Екологічні, соціальні програми та заходи;
- Політика здорового протекціонізму по відношенню в першу чергу до фермерів є невід'ємною складовою внутрішніх політик багатьох держав світу.

Згідно з даними ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) загалом по розвинених країнах рівень підтримки сільського господарства складає майже 40% сукупних фермерських доходів.

США (IV)

Завдання аграрної політики *США*

- підтримка фермерських доходів на рівні доходів осіб, зайнятих в несільськогосподарській сфері економіки, шляхом стабілізації цін на сільськогосподарську продукцію та скорочення нереалізованих товарних запасів.
- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва шляхом розвитку сільськогосподарської науки й освіти, створення сільської виробничої інфраструктури, охорони земельних та водних ресурсів тощо.
- необхідність скорочення бюджетних витрат на товарні програми, тобто в ослабленні податкового тягара для платників податків.
- забезпечення високої конкурентоспроможності американського продовольства та просування його на світовий ринок.

Напрями аграрної політики США:

- регулювання виробництва і збуту продукції в країні;
- створення сільської виробничої інфраструктури;
- розвиток сільськогосподарських науково-дослідних та дослідно - конструкторських установ, впровадження результатів їх діяльності в практику;
- охорона земельних та водних ресурсів;
- надання продовольчої допомоги нужденним;
- субсидування програм експорту сільськогосподарських товарів.

США (IV)

Бюджетні субсидії включають низку прямих форм:

- компенсаційні платежі за програмами скорочення поголів'я і зміни структури посівів;
- виплати сільськогосподарським товаровиробникам (на одиницю площі або голову худоби);
- відшкодування витрат на водопостачання, зрошення, газифікацію тощо.

Непрямі форми: через оплату витрат на наукові дослідження, страхування посівів (продукції), будівництво дороги і мосту в сільській місцевості. Інші субсидії виражаються у відстроченні кредитних платежів, списанні боргів державі, пільгових або безпроцентних кредитів.

Держпідтримка – найчастіше використовують механізми надбавок, не пов'язаних з кількістю продукції. Сплата субсидії залежить від базової площі посіву. Щорічний ліміт субсидій становить \$40 000 на одну особу.

Цінові програми Наприклад, підтримка ціни на молоко встановлена на рівні \$218/т, а ціни на цукор - \$397/т.

Позики, які аграрії можуть звернутися до Федеральної системи кредитування ферм (що складається з різних груп банків). Ще одне джерело кредиту — Управління у справах місцевих ферм.

Завдячуючи цілеспрямованій державній політиці створення комфортного клімату для аграріїв, продуктивність фермерської праці за останні 30 років зростає майже на половину. На частку США припадає близько 50% світового виробництва сої, бобів і кукурудзи, 10–25% — бавовни, пшениці, тютюну і рослинної олії. Зважаючи на інноваційні підходи, американці можуть виробляти якомога більше продукції з меншими затратами.

ЄС (IV)

Цілі Спільної Аграрної Політики (САП) ЄС

викладені в статті 39 Договору про функціонування Європейського Союзу, є наступними:

- підвищення продуктивності шляхом сприяння технічному прогресу та забезпечення оптимального використання факторів виробництва, зокрема, робочої сили
- забезпечення справедливого рівня життя для сільськогосподарського Співтовариства;
- стабілізувати ринки;
- забезпечення доступності поставок;
- забезпечення споживачів продуктами харчування за помірними цінами.

САП поділяється на два "стовпи":

- Підтримка сільськогосподарського виробництва та спільна організація ринків (І компонент, раніше відомий як секція "сільськогосподарські гарантії")
- Політика розвитку сільських територій (ІІ компонент, або "структурна політика в сільському господарстві", раніше відома як "сільськогосподарська орієнтація").

Відповідно, Європейський фонд сільськогосподарської орієнтації та гарантій (EAGGF) ЄС, який спочатку використовувався для фінансування САП в цілому, був замінений у 2007 році двома окремими фондами, по одному для кожного з двох компонентів:

- Європейський фонд сільськогосподарських гарантій (ЄФГ) та
- Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільських територій (ЄСФРТ, структурний фонд).

ЄС (IV)

- **Розмір допомоги на гектар** може змінюватися в залежності від дотримання підприємством належних сільськогосподарських практик. Така залежність має поступово зростати і у 2026 році досягти 85% розміру виплат. Для того, щоб виплати певним категоріям господарств були гарантовані, країни-члени можуть створювати резервні фонди. Для малих господарств виплати на 1 га можна змінювати на разові виплати розміром до 1 250 євро. льнос
- **Додаткова розподілена підтримка доходу для забезпечення стабільності** також деталізується країнами-членами. Вона спрямована на подолання ускладнень, пов'язаних з конкуренцією, сталістю господарювання та якістю продукції.
- **Додаткова підтримка для молодих фермерів** надається або на гектар, або у формі разових виплат протягом не більше 5 років.
- Визначені загальні вимоги щодо типів **допомоги для окремих секторів**: виробництва фруктів та овочів, продукції бджільництва, виробництва вина, вирощування хмелю, олив та оливкової олії, а також деяких інших окремих галузей аграрного сектора. Підтримка для окремих секторів може набувати форми компенсації понесених витрат, виплат на одиницю площі чи голову худоби, одноразових виплат, встановлення єдиної ставки фінансування.
- Витрати на реалізацію **заходів з охорони навколишнього середовища** та упередження зміни клімату можуть компенсуватися на всі 100%, заходи, які ведуться в межах територій, обмежених природним або іншим чином компенсуються у розмірі 50% або 100%, на територіях з обмеженими можливостями – у розмірі 100%, інвестиції в системи зрошення, становлення молодих та інших нових фермерів, бізнес стартапів, інструментів управління ризиками, кооперації, обміну знаннями та поширення інформації також на 100%.

ЄС (IV)

Напрями підтримки розвитку сільських територій, зокрема:

- управління збереженням навколишнього середовища;
- змінами клімату та іншими параметрами;
- підтримка територій, обмежених природним або іншим чином;
- територій, обмежених в можливостях за рахунок дотримання обов'язкових норм та правил;
- підтримка інвестицій, у тому числі в системи зрошення;
- становлення молодих та інших нових фермерів;
- бізнес стартапів;
- інструментів управління ризиками, кооперації, обміну знаннями та поширення інформації.

Китай (IV)

Пріоритети самозабезпеченості зафіксовано в Білій книзі Державної ради (2019).

Центральним елементом китайської урядової політики щодо аграрного сектору (на 200 млрд дол. щорічно) є

- тарифний захист
- надання субсидій,
- іншої підтримки своїм фермерам.

Субсидуються як обсяги виробництва, так і витрати виробництва.

Уряд встановлюють орієнтири закупівельних ціни на врожай у фермерів, запроваджуючи цінову стелю, або компенсує різницю між ринковими цінами і зафіксованими державою цінами.

Найбільше субсидій Китай спрямовує на підтримку вирощування рису (до 40 % від валової виручки фермерів), кукурудзи (близько 35 %), пшениці (35 %), цукру (48 %), бавовни (33 %), виробництво молока (38 %), яловичини (12 %), свинини (10 % виручки).

Однією з цілей Уряду є підвищення самодостатності у сфері продовольчої безпеки. У цьому контексті Китай ухвалив ключовий документ на 2023 рік: "Про підтримку розвитку сільських територій". Основними пунктами є саме продовольча безпека через підтримку власного сільського господарства та зменшення залежності від імпорту.